

MEDYCZYNA W FILMIE I TEATRZE

konferencja naukowa
(17–18 listopada 2016 r.)

Organizatorzy: Warszawski Uniwersytet Medyczny – I Wydział Lekarski – Studium Języków Obcych
Uniwersytet Warszawski – Wydział „Artes Liberales” – Kolegium *Artes Liberales*

przy współpracy Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszewskiego

Patronat: Rektor Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
Rektor Uniwersytetu Warszawskiego
Komitet Nauk o Kulturze Polskiej Akademii Nauk
Komitet Słowianoznawstwa Polskiej Akademii Nauk
Polski Instytut Sztuki Filmowej
Polskie Towarzystwo Badań Teatralnych
Polskie Towarzystwo Kulturoznawcze
Stowarzyszenie Tłumaczy Literatury

Konferencja poświęcona będzie szeroko rozumianym związkom medycyny z filmem i teatrem. Choć temat jest niezwykle interesujący, zagadnienia te nie były dotąd badane w takim stopniu, na jaki zasługują. Mamy nadzieję, że planowana konferencja przynajmniej częściowo wypełni lukę w badaniach.

Film i medycyna wchodzą ze sobą w różnorodne, wielopłaszczyznowe i interesujące relacje w zasadzie od samych początków tej najmłodszej ze sztuk. Z jednej strony film dokumentalny umożliwił popularyzację wiedzy medycznej i dokumentację przypadków używaną do badań lekarskich, z drugiej kino fabularne na różne sposoby dramatyzowało (i wciąż to czyni) zarówno relacje pacjent-lekarz, jak i wewnętrzne zmagania lekarzy starających się nieść swoją służbę. Kino światowe obfituje w postaci lekarzy dobrych, walczących o postęp swej dziedziny (*Bogowie* Łukasza Palkowskiego, *The Great Moment* Prestona Sturgesa, *Something the Lord Made* Josepha Sargenta, *Cudotwórczyni* Arthura Penna), ale i w postaci lekarzy demonicznych bądź tylko niecznych, wykorzystujących władzę nad ciałem pacjenta do moralnie podejrzanych celów (*Coma* Michaela Crichtona, *Code Blue* Urszuli Antoniak, *Królestwo* Larsa Von Triera). Sam szpital staje się przestrzenią różnie pojętego spektaklu, włącznie z widowiskiem muzycznym (*Cały ten zgiełk* Boba Fosse'a, *Śpiewający detektyw* Dennisa Pottera, *Joanna Kornela Mundruczo*) i komediową farsą (*MASH* Roberta Altmanna i jego serialowa kontynuacja; *Szpital* Arthura Penna). Ciągłe napięcie, w jakim żyją lekarze walczący o życie swych pacjentów, okazało się też barwnym tłem dla melodramatu medycznego – od wczesnych jego wcieleń, takich jak *Ludzie w bieli* Ryszarda Bolesławskiego, do obecnych hitów serialowych w typie *Anatomii Greya* czy *The Knick*. Osobnym zagadnieniem jest sposób obecności medycyny w filmie dokumentalnym: zarówno instruktażowym, kiedy to kino ma faktyczny wpływ na pojmowanie kwestii medycznych przez profesjonalistów, jak i artystycznym, kiedy to (jak w *Szpitalu* Krzysztofa Kieślowskiego, czy *Blisko śmierci* Fredericka Wisemana) filmowcy starają się zbliżyć do natury relacji lekarz-pacjent i ująć ją w sposób bez mała filozoficzny. Te i inne kwestie będą badane przez uczestników konferencji, których ustalenia mogą stanowić istotny przyczynek do dalszych dyskusji, artykułów i szerszej obecności wspomnianej tematyki w polskiej refleksji filmoznawczej.

Związki teatru i medycyny są złożone i różnorodne. Najbardziej oczywiste dotyczą tematyki choroby i leczenia, obejmując obecność w dramacie i teatrze postaci lekarzy i pacjentów. Zwłaszcza postać lekarza ma bogatą tradycję rozciągającą się od satyrycznych i prześmiewczych obrazów w

klasycznych komediach (*Lekarz mimo woli*, *Chory z urojenia* Moliere'a; *Lekarz z Lublina* Franciszka Zabłockiego), przez postać lekarza jako uosobienia nowoczesnego typu profesjonalisty (*Doktor medycyny* Józefa Korzeniowskiego) po symboliczne funkcje medyka jako znawcy spraw ludzkich (Doktor Rank w *Domu lalki* Ibsena, postaci lekarzy w dramatach Czechowa). Problematyka medyczna jest też oczywiście obecna w teatrze poprzez rozliczne przedstawienia chorób i chorych (szczególnie, ale nie tylko – psychicznych), a także wykorzystanie dramatyizmu procesu leczenia jako sytuacji próby, metonimicznie ukazującej sytuację społeczną (np. *Ostry dyżur* Jerzego Lutowskiego, *Położne szpitala św. Zofii* Pawła Demirskiego). Są to jednak przypadki stosunkowo proste. O wiele bardziej złożone wydaje się wykorzystanie przestrzeni szpitala i metaforycznego obrazu choroby jako ramy i przestrzeni dramatycznej i teatralnej procedury diagnostycznej (*Kordian* w inscenizacji Jerzego Grotowskiego, *Trylogia* w inscenizacji Jana Kláty). Swoistym uogólnieniem tego sposobu wykorzystania tematyki medycznej jest używanie metafor pochodzących z tego zakresu do opisu społecznej funkcji teatru (teatr jako sala operacyjna i prosektorium). Szczególnym miejscem połączenia teatru i medycyny jest licząca wiele lat historia teatru anatomicznego i odbywających się w tej przestrzeni widowiskowych publicznych operacji i sekcji zwłok. Przestrzeń teatru anatomicznego była też ewokowana przez artystów teatru (*Księżę Niezłomny* w inscenizacji Grotowskiego) i sztuk performatywnych (*Lekcja anatomii* Tadeusza Kantora). Wiedzie ona ku prawdziwie pasjonującemu zagadnieniu teatralności medycyny, widocznej zarówno w sali operacyjnej (ciało pacjenta jako „scena”), jak i w relacjach personelu medycznego i pacjentów, wielokrotnie opisywanych w kategoriach teatralnych m.in. przez Ervinga Goffmana (stałe rekwizyty budujące postać lekarza-profesjonalisty; warianty roli lekarza i pacjenta). Wreszcie najnowsze zjawiska z pogranicza medycyny i sztuk performatywnych to wykorzystywanie procedur medycznych w projektach artystycznych (bio-art, performatywne modyfikacje ciała w performansach Orlan, tematyzacja autentycznej choroby jako przedmiotu przedstawienia artystycznego).

Zapraszając do refleksji nad wszystkimi tymi zagadnieniami, zachęcamy zarówno do pogłębiania wymienionych wyżej tematów i zagadnień, jak i do poszukiwania własnych przykładów relacji między filmem i teatrem a medycyną.

Komitet organizacyjny

- prof. dr hab. Piotr Wilczek (UW) – przewodniczący
- dr Maciej Ganczar (WUM) – sekretarz
- prof. dr hab. Jerzy Axer (UW)
- prof. dr hab. Dariusz Kosiński (UJ)
- prof. dr hab. Mirosław Wielgoś (WUM)
- dr Michał Mizera (UW)
- dr Michał Oleszczyk (UW)

Zapraszamy wszystkich zainteresowanych do udziału w konferencji. Zgłoszenie zawierające imię i nazwisko, adres korespondencyjny i e-mailowy, afiliację oraz abstrakt w języku polskim (150–300 słów) prosimy przesłać na adres: sjosekretariat@wum.edu.pl do dnia 15 lipca 2016 r. Potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia zostanie przesłane do 1 września 2016 r.

Opłatę konferencyjną w wysokości 300 zł należy przesłać do 15 września 2016 r. na konto

43 1160 2202 00000003 0812 7611

z podaniem imienia i nazwiska oraz dopiskiem „Medycyna w filmie i teatrze”. Materiały z konferencji przyjęte do druku zostaną opublikowane w formie monografii. Wszyscy prelegenci otrzymają od organizatorów tom monograficzny, będący pokłosem pierwszego spotkania „Literatura piękna i medycyna” pod red. Macieja Ganczara i Piotra Wilczka.